

Nyheter

Hjärnan och lärandet

Har ditt barn dyslexi? Det finns effektiva hjälpmedel du kan kräva.
Foto: Alamy

Sex effektiva verktyg du bör kräva för barn med dyslexi

Tidiga insatser är extremt viktiga vid dyslexi. Sedan 2019 är skolor skyldiga att ge rätt stöd. I dag finns det gott om bra verktyg. Logopeden Tove Ekelund listar de viktigaste insatserna varje elev bör kräva.

Karolina Bergström
idag@svd.se

Dyslexi är vanligare än många tror. I dag beräknas 5–8 procent av befolkningen ha dyslexi eller så kallade specifika läs- och skrivsvårigheter.

Sedan 2019 är skolor dessutom skyldiga att ge rätt stöd till barn med läs- och skrivsvårigheter enligt den så kallade Läsa, skriva, räkna-garantin för tidiga stödinsatser.

–All forskning visar på att tidiga insatser är extremt viktigt vid dyslexi. Om man märker att ett barn har läs- och skrivsvårigheter måste man tidigt identifiera dessa och ge rätt sorts insatser, för att så mycket det går kunna

minska konsekvenserna, säger Tove Ekelund, legitimerad logoped, specialpedagog och lärare med lång erfarenhet av utrednings- och behandlingsarbete.

I nyutkomna boken "Om dyslexi" ger hon en rad insikter som är viktiga för både lärare och föräldrar att känna till och konkreta tips om både praktiskt och digitalt stöd som ska underlätta inläringen.

–Om du har dyslexi lär du dig främst genom att lyssna, efter som muntlig information brukar vara den starkaste kanalen för kunskap. Men om du istället måste läsa och skriva för att lära dig, och inte får de anpassningar som är nödvändiga, uppnås

oftast ett sämre resultat än vad som skulle ha gjorts annars. Det gör att skolan lätt kan bli en arena för prestationspress och misslyckanden för de här personerna, säger Tove Ekelund.

Dyslexi är en fonologisk ned-sättning som innebär att man har svårt att bearbeta och komma ihåg de olika språkljuden. Svårigheterna visar sig ofta i tidig skol-ålder, runt mitten av barnets läs-utveckling.

Under den första läsfasen, som kallas för pseudoläsning, riktar barnets uppmärksamhet mot sammanhanget runt ordet, som att barnet per automatik vet att det står "Mjöl" på ett mjölkpaket. Under den andra läsfasen, den så

kallade logografiska läsningen, gissar sig barnet till ordet genom att känna igen så kallade ordbilder, det vill säga ordets längd och bokstävernas placering.

Det är vanligtvis under den tredje läsfasen, den så kallade fonologiska läsningen, som barn med dyslexi först brukar uppleva svårigheter. Barn utan läs- och skrivsvårigheter ser då bokstavsformerna, kopplar om dem till

deras respektive läsljud, så kallad grafem-fonemkoppling, och ljudar sedan fram orden. Barn med dyslexi har dock svårt med denna bearbetning.

I dag finns en rad digitala lärvärktyg som kan stödja barn med läs- och skrivsvårigheter, och forskning visar på att så kallad assisterande teknik i form av digitala lärvärktyg kan bidra till att

”
Barn med dyslexi behöver tidigt lära sig använda lärvärktyg och känna sig bekväma med dem.

Tove Ekelund, legitimerad logoped och specialpedagog.

Foto: Yvonne Berget

Nyheter

Skolan | Sex effektiva hjälpmedel vid dyslexi

■ **Talsyntes eller text-till-tal** är ett program som omvandlar skriven text till tal genom en datorgenererad röst, och som gör att barnet kan ta till sig texter med samma läshastighet som andra.

■ **Ett röstinmatningsverktyg** används genom att det som ska skrivas i stället talas in. De talade orden omvandlas till text som kan bearbetas i ett ordbehandlingsprogram. Röstinmatningsverktyget gör det också lättare att fånga formuleringar innan de försvunnit, då barn med dyslexi lätt kan glömma sina tankar.

■ **En så kallad OCR-funktion** (Optical Character Recognition) kan användas för att ta en bild av en färdig text och omvandla den till digital text som kan redigeras i ett ordbehandlingsprogram.

■ **Ett avancerat rättstavningsprogram** kan gissa rätt även på felstavade ord och hjälpa till med grammatik och meningsbyggnad, något som inbyggda rättstavningsprogram inte alltid klarar av.

■ **Appen Legimus**, som utges av Myn-digheten för tillgängliga medier, ger barnet möjlighet att ta del av en rad inspelade tal-

böcker genom sin dator, smartphone eller lärplatta.

■ **Talad och skriven undervisning** kan intensifieras och förstärkas med visuellt stöd för att öka begripligheten. I dag finns en rad webbplatser att ladda ner bildstöd från, bland annat Widgit Online och Papunet.

Se till att digitala lärvärtyg kan användas även vid prov, och konstruera gärna flervalsfrågor med ifyllda svar för barnet att välja mellan. Ett annat alternativ är att låta provet vara muntligt.

Källa: "Om dyslexi" av Tove Ekelund (Studentlitteratur 2021).

Skolan kan lätt bli en arena för prestationspress och misslyckanden för elever med dyslexi, menar Tove Ekelund. Foto: Alamy

utveckla läs- och skrivförmågan. Det är viktigt att introducera dessa lärvärtyg tidigt, gärna redan i andra klass, menar Tove Ekelund.

– Barn med dyslexi behöver tidigt lära sig använda lärvärtyg och känna sig bekväma med dem. Från och med tredje klass måste lärvärtyg kunna fungera som komplement till den traditionella läs- och skrivinläringen.

Att lyssna och samtidigt föra anteckningar kan vara utmanande för en dyslektiker. Då kan man se till att spela in undervisningen på en surfplatta eller en penna som spelar in det som sägs medan man skriver, för att senare kunna lyssna i lugn och ro. Med en surfplatta kan barnet också fota av det läraren visar för att själv gå igenom senare.

Ett annat viktigt stöd för barn med läs- och skrivsvårigheter är en språkligt tillgänglig lärmiljö. Här är det viktigt att se till att aktivera barnets förförståelse, det vill säga att innan lektionen ha gått igenom ämnesspecifika ord och begrepp, och att se till att klassrummet är rensat från så kallat "visuellt buller" i form av onödiga visuella distraktioner.

Som förälder till ett barn med läs- och skrivsvårigheter är det

viktigt att själv lära sig de lärvärtyg som barnet använder, och inte bara lämna över ansvaret till barnet, betonar Tove Ekelund.

– Barn med dyslexi kan ha svårigheter med att både starta, genomföra och avsluta en läxa. Där kan barnet behöva extra stöd av föräldrar, så att inte all deras kraft behöver gå till skola och hemarbete. Det är också bra att repetera ord och begrepp och gärna tillsammans gå igenom nästa dags kunskapsteman för att aktivera förförståelsen.

Om man misstänker att ett barn har läs- och skrivsvårigheter går det att göra en utredning tidigast i årskurs två på vårterminen, men det ska inte krävas en diagnos för att sätta in nödvändigt stöd i skolan.

Skolinspektionens granskning från förra året visar dock att hälften av de granskade skolorna ännu inte har ett fungerande arbete med att uppmärksamma och bedöma elevers behov av stöd.

– Kunskapen finns och skol-lagen är tydlig, men ändå följs den inte. Lärvärtyg som dessa kan dock göra en avgörande skillnad för framtiden och orken att studera vidare, i stället för att tro att studier inte är något för en själv, avslutar Tove Ekelund. ■